

Erdészeti klímafórum Balassagyarmaton

Klímváltozás az erdészet- és a természettudományok fókuszában

2010. július 13-án Balassagyarmaton, az Ipoly Erdő Zrt. konferenciatermében, a Társaság és az OEE Balassagyarmati Helyi Csoportja Nőgrádi Erdészeti Klímafórum 2010 elnevezéssel, tudományos előadás-sorozatot szervezett.

A klímafórum a klímaváltozás és az erdő közötti összefüggéseket, illetve az erdészet szakmai feladataira gyakorolt hatásokat kívánta a témakör meghívott neves kutatói, szakértői segítségével bemutatni – az erdészet – és a társ természettudományok legújabb eredményeket felvonultató kapcsolódási pontjain keresztül.

A konferencia elsősorban a helyi, nőgrádi erdészeti szakemberek számára kívánt új háttérismereteket nyújtani a ma rendkívül kurrens és sokakat érdeklő témában. Emellett számos más erdőgazdaság (pl. SEFAG, HM Budapesti Erdőgazdasági Zrt., Északerdő Zrt.), az NyME Erdőmérnöki Kara, az MgSZH Központ és az MgSZH Váci Iroda képviselői jöttek el. A több mint félszáz résztvevő között megjelent más szakmai orientáltságú érdeklődő is bizonyította – az MTA TAKI-tól, a WWF Magyarországon át, a Duna-Ipoly Nemzeti Park szakembereig –, hogy az erdészeti klímafórum a nyári szabadságolások és az odakint tomboló kánikula ellenére, élénk érdeklődést váltott ki.

Ebben nagy szerepe volt annak is, hogy a helyi csoport és az Ipoly Erdő Zrt. felkérését neves tudományos szakemberek fogadták el, akik a szakmai igényesség és objektivitás, a tudományos eredmények értő tolmácsolásának zálogát jelentették. Nem titkolt cél volt az is, hogy a rendezvény elnevezésében szereplő fórum-jelleg valódi tartalmat kapjon. A szervezők arra próbálták ráhangolni, ösztönözni a résztvevőket, hogy kérdezzék a megjelent előadókat, fejtsek ki bátran szakmai gondolataikat, és ezáltal tegyék előbbé az egyes tematikai blokkok lezárását jelentő kérdések-válaszok erre szánt időtartamát.

A konferencia nyitóelőadása megalapozó természettudományi ismereteket közvetített *dr. Nagy Balázs*, az ELTE TTK Természetföldrajzi Tanszékének adjunktusa, klímaváltozással kapcsolatosan ismert magyar Antarktisz-kutató,

a Földgömb földrajzi tudományos folyóirat főszerkesztője segítségével. Prezentációja során rávilágított a klímaváltozások hosszú földtörténeti múltjának legfontosabb állomásaira, a Föld klíma-múltjára, az ősi éghajlatváltozások rövid jellemzéseitől egészen a közelebbi múltban zajlott kis-jégkorszak változó éghajlati dinamikájáig. A magashegyvidék és a sarkvidékek jégkörnyéki és eljegesedett területeinek kutatása számos kérdésre ad választ, nem csak a múltban zajlott felmelegedési és lehülési időszakok pontos feltérképezésével kapcsolatban, de a mában zajló változások és a jövőben várható hatások kapcsán is. Különösen érdekes volt a Suceava-i erdészettel közösen folytatott kutatómunka rövid bemutatása, melynek során jéggel kitöltött aknabarlangokba sok évtizeddel, évszázaddal ezelőtt behullott, koros cirbolyafenyők évgyűrűinek elemzését használják fel, egy adott terület klímamúltjának kutatásában.

Az ezt követő előadás megtartására a hazai klímakutatás és modellezés két legnevesebb szakemberét kértük fel, *Prof. Dr. Bartholy Judit* egyetemi tanár, az ELTE TTK Meteorológiai Tanszékének vezetője és *Prof. Dr. Mika János* egyetemi tanár, az OMSZ főtanácsosa, az EKF Földrajz Tanszékének tanára személyében. Bartholy professzoraszony más irányú szakmai feladatai miatt sajnos nem lehetett jelen a konferencián, de Mika János professzor összehívott prezentáció keretében bemutatta a tanszéki kutatógárda eddigi eredményeit is. Az előadás a klímamúlt rövid áttekintése után a jelenleg érvényesülő éghajlatváltozás észlelhető és mérhető adataira, illetve a várható klímaforgatókönyvek kimeneteire, változataira, a világ-, európai és hazai modellek bemutatására koncentrált, a tendenciák és hatások tükrében. A hazai változások legfontosabb modell-eredményei az éves középhőmérséklet várható növekedését, a nyári félév és a nyári hónapok középhőmérsékleteinek emelkedését, csökkenő tenyészidei csapadékmennyiséget, illetve a téli félévre vonatkozóan a téli hónapok középhőmérsékleteinek emelkedését, a téli hónapok csapadékösszegeinek várható növekedését prognosztizálják. Mindemellett az éves csapadékmennyi-

ség szélsőséges eloszlása is tovább fokozódik, a szélsőséges időjárási helyzetek számának növekedése kíséretében, a hazánk területére futtatott modellek előrejelzései szerint. A fenti várható tendenciák ismeretében az erdészeti szakmai feladatok ilyen irányú előretérvezése nem hagyható figyelmen kívül.

Az előadónak feltett kérdések, majd a válaszok és rövid szünet után, az erdészettudományok szakmai képviselői tartották meg előadásait. Elsőként *Prof. Dr. Mátyás Csaba* akadémikus a 2010 áprilisában, a világ mértékadó tudományos folyóiratában, a Nature-ben megjelent cikkének bővített formátumú bemutatását hallgathatták az érdeklődők.

Az akadémikus prezentációjában a klímaváltozás erdőkre gyakorolt ökológiai hatásainak másfajta megközelítésére hívta fel a hallgatóság figyelmét. A fajok élőhelyeinek északra tolódása mellett, nagyobb odafigyelést igényelne – mind ökológiai, mind gazdasági oldalról – az erdőhatár alsó pereme. A mindmáig kutatási oldalról elhanyagolt ún. szárazsági erdőhatár jelenleg megfigyelhető dinamikus változásai, számos nem kívánt ökológiai, szociális és gazdasági hatással járhat. Az eddig elszigetelt és az adott területeken jelentkező aszályos időjárás számlájára írt erdőpusztulások, mára egyértelműen bizonyíthatóan nagy kiterjedésű – pl. Közép-Európától az Egyesült Államokig – összefüggő rendszert alkotó, súlyos probléma képét vetítik elénk. Ahogy az előadó bemutatta, hazánk sem jelent kivételt e világlegenség alól. Az utóbbi évek csapadék-szegénységének következtében, pl. a délnyugat-dunántúli klímfüggő domb- és sík vidéki bükköseinket már tömeges bükkpusztulás és emiatt sok tízezernyi köbméter jelentő kényszerkitermelés érte. A makroklimatikus viszonyok hazai változásai ma már sok állományalkotó fafajunk számára határhelyzetet jelent és a fajok, társulások ez irányú tűrészatairól csak kevés információ áll rendelkezésre.

Közvetlenül kapcsolódva Mátyás Csaba akadémikus előadásához e pusztulási folyamatok és a klímaváltozás közötti összefüggések genetikai oldalú megközelítését hallgathattuk, *Dr. Borovics Attila*, az ERTI főigazgatójának előadásában. Bár Európában működik egy nemzetközi összefogású, hatalmas

adatbázist felépítő környezeti erdő-monitoring program (ICP Forests), ennek kapcsán azonban csak kevés genetikai alapú háttérinformáció áll rendelkezésre. Pedig – ahogy az előadótól megtudhattuk – a klímaváltozás következtében zajló pusztulási folyamatoknak a fajok genetikai szerkezetére gyakorolt hatásai igen jelentősek. A genetikai sokféleség és a természetes génkészletek megőrzése, az egyes állományalkotó fajok genetikai jellemzők szerinti alkalmazkodása a klímaváltozásból eredő környezeti stresszhatásokkal szemben, a környezeti változások és a lehetséges genetikai következmények, illetve a mindehhez kapcsolható erdőművelési beavatkozások jelentették a széles kitekintésű előadás rész-témaköreit. Borovics Attila prezentációjában vázolta, hogy mindezek jelentősen befolyásolják majd a jövőben a szaporítóanyag-gazdálkodást, a magtermelő állományok és az erdészeti génrezervátumok létét. Egyben hangsúlyozta a genetikai szempontok vizsgálatának fontosságát a különböző erdőművelési módszerek meghatározásakor, a klímaváltozáshoz történő alkalmazkodás során.

Az erdészettudományi előadói blokk utolsó előadását *Prof. Dr. Csóka György*, az ERTI Erdővédelmi Osztályának vezetője tartotta, aki az erdővédelem oldaláról vizsgálta az éghajlatváltozás jelenlegi hazai hatásait és vázolta egyben a jövőre vonatkozó modellezéseket. Bevezetésében az Erdővédelmi Jelzőlapok

fél évszázadot átölelő adatbázisának elemzése alapján bemutatta, hogy a 2007. évhez hasonlóan 2010 is az erdőkárok kiemelt éve lehet. Sőt, az idei év az abiotikus eredetű erdőkárok (széldöntések) következtében az 1960-as évek óta rekordévnak számíthat majd. Az előadás során a szakemberek megismerkedhettek a hazánkban „újnak” számító, zömében délről terjeszkedő erdőkárosító rovarfajokkal és az általuk okozott károk vagy kárláncok lehetséges kimeneteleivel. E fajok kedvező környezeti feltételek esetén akár tömeges elszaporodásra is képesek, invazív jellegű megjelenésük új típusú biotikus eredetű erdőkárokkal teheti kézzel foghatóvá a hazai éghajlatváltozás erdőkre gyakorolt hatásait.

Az előadókhoz intézet kérdések, vitaindító gondolatok, illetve a válaszok és a szünet után az erdészeti- és természettudományok kapcsolódását bemutató tematikai blokk vette kezdetét. Ebben első prezentációként *Dr. Standovár Tibor*, az ELTE TTK Növényrendszertani és Ökológiai Tanszékének docense fejtette ki problémafelvető és gondolatébresztő kérdéseit, a klímaváltozás és az erdők természetességi állapotának változásai, illetve a lehetséges alkalmazkodás forgatókönyvei kapcsán. Ezt követően az Országos Meteorológiai Szolgálat két fiatal kutatója a hazai éghajlatváltozás nyomán jelentkező, és érdeinket veszélyeztető időjárási jelenségeket mutatta be. *Németh Ákos*

vezető tanácsos a Magyar Meteorológiai Társaság Agro- és Biometeorológiai Szakosztályának titkára a hazai erdőtűzek észleléséről, előrejelzéséről, az erdőtűz kockázat vizsgálatok és riasztási rendszer hazai vonatkozásairól tartott bemutatót, míg *Pátkai Zsolt* tanácsos, az Időjárás-előrejelző Osztály munkatársa, a 2010 májusában bekövetkezett széldöntések időjárási hátterét vázolta, benne a kiterjedt viharkárokat okozó Zsófia-ciklon kialakulásának és lefolyásának részletes bemutatásával.

A klímaváltozás a következő évtizedek egyik legnagyobb és legsokoldalúbb szakmai kihívását jelenti majd az erdészek számára. A probléma olyan sokrétű, hogy az erdészeti ágazat sem nélkülözheti a társ-tudományágak kapcsolódó kutatási eredményeinek felhasználását. E szakmai háttérismeretek nélkül a jelentkező problémákra jó gyakorlati megoldások nem születhetnek. Emiatt minden olyan fórum, ahol a szerteágazó problémakörben lehetőség teremtődik a legújabb kutatási eredmények közlésére és a gyakorló erdészeknek történő átadására, kiemelt jelentőségű.

Reméljük a szervezők nevében, hogy a **Nógrádi Erdészeti Klímafórum 2010** konferencia újabb kaput nyitott e témában, és a jövőben lehetőség teremtődik majd – akár kárpát-medencei kitekintéssel is – a folytatásra.

Nagy László

okl. humánökológus

Képviselőnk a Vidékfejlesztési Minisztérium szervezetében

Az EL július-augusztusi számában, a 250. oldalon rövid tájékoztatást adtunk az államigazgatásban bekövetkezett, szakmánkat érintő változásokról.

Államigazgatási képviselőnk megváltozott keretek között működik tovább a Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) szervezetében. Augusztus 2-án hatályba lépett a vidékfejlesztési miniszter 4/2010. (VII. 30.) VM utasítása a VM szervezeti és működési rendjének ideiglenes meghatározásáról.

Államigazgatási képviselőnk megváltozott keretek között működik tovább a VM szervezetében.

A KvVM beolvasztását, valamint a feladat- és felelősségi körök részleges átrendezését követően - a 4/2010. (VII. 30.) VM utasítás szerint:

Az átalakult Természeti Erőforrások Főosztálya *Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztály* néven működik az *élelmiszerlánc-felügyeletért és agrárigazgatásért felelős helyettes államtitkár* alárendeltségében.

A Főosztály szervezeti tagozódása:

- Erdészeti Osztály
- Vadászati Osztály

- Halászati Osztály
 - Halászati Operatív Program Irányító Hatósági Osztály
- A *természetvédelem* minisztériumi képviselőt a *környezet- és természetvédelemért felelős helyettes államtitkár* alárendeltségében működő, alábbi szervezeti egységek alkotják:

Természet-megőrzési Főosztály

- Ökológiai Osztály
- Natura 2000 Osztály
- Természetvédelmi Birtokügyi Osztály
- Természetvédelmi Monitoring Osztály
- Nemzeti Parki és Tájvédelmi Főosztály*
- Agrárharmonizációs és Vagyonkezelési Osztály
- Tájvédelmi és Ökoturisztikai Osztály
- Természetvédelmi Őrszolgálati és Kezelési Osztály
- Barlang és Földtani Osztály

Forrás: VM Értesítő, 2010. augusztus 2. - 4/2010. (VII. 30.) VM utasítás

Lapzártakor érkezett hír:

Az Erdészeti, Halászati és Vadászati Főosztály új vezetője *Vajai László*.